

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU24

Sekretess hos två kommissioner

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i offentlighets- och sekretesslagen.

Förslaget innebär att uppgifter om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden ska omfattas av sekretess i den granskande verksamhet som utförs av sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset samt av sanningskommissionen för det samiska folket.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 juli 2022.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:235 Sekretess hos två kommissioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden5

 Sekretess hos två kommissioner5

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag8

 Propositionen8

Bilaga 2

Regeringens lagförslag9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Sekretess hos två kommissioner

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:235.

Stockholm den 31 maj 2022

På konstitutionsutskottets vägnar

Karin Enström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Enström (M), Hans Ekström (S), Marie Granlund (S), Lars Jilmstad (M), Matheus Enholm (SD), Per-Arne Håkansson (S), Per Schöldberg (C), Ida Drougge (M), Fredrik Lindahl (SD), Laila Naraghi (S), Tuve Skånberg (KD), Lars Andersson (SD), Camilla Hansén (MP), Erik Ottoson (M), Alexander Ojanne (S), Jessica Wetterling (V) och Nina Lundström (L).

Redogörelse för ärendet

I proposition 2021/22:235 Sekretess hos två kommissioner föreslår regeringen att riksdagen antar de förslag till ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som lagts fram i propositionen.

I propositionen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om proposition.

Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Ingen följdmotion har väckts med anledning av förslaget.

Utskottets överväganden

Sekretess hos två kommissioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i offentlighets- och sekretesslagen. Förslaget innebär att uppgifter om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden ska omfattas av sekretess i den granskande verksamhet som utförs av sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset samt av sanningskommissionen för det samiska folket.

Bakgrund

Den 19 mars 2020 beslutade regeringen att tillsätta en kommitté i form av en sannings- och försoningskommission för granskning av kränkningar och övergrepp mot tornedalingar, kväner och lantalaiset (dir. 2020:29). Kommissionen (Ku 2020:01) ska enligt direktiven utreda den assimileringspolitik som bedrevs av svenska staten under 1800- och 1900-talen samt verka för att minoritetens historiska erfarenheter synliggörs. Som ett led i arbetet ska kommissionen bl.a. bjuda in enskilda att lämna vittnesmål och berättelser om sina egna eller närståendes erfarenheter. Ett delbetänkande skulle lämnas senast den 16 maj 2022. Uppdraget i övrigt ska enligt ett tilläggsdirektiv (dir. 2021:49) redovisas senast den 15 maj 2023.

Den 3 november 2021 beslutade regeringen att ge en kommitté i form av en sanningskommission i uppdrag att kartlägga och granska den politik som förts gentemot samerna och dess konsekvenser för det samiska folket (dir. 2021:103). Kommissionen (Ku 2021:02) ska enligt direktiven ha ett brett mandat samt ska själv närmare bestämma vilka områden som ska granskas och hur arbetet i kommissionen ska bedrivas. Arbetet kan enligt direktiven bl.a. ske genom att kommissionen samlar in vittnesmål och berättelser från individer och närstående till dem. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 december 2025.

Gällande rätt

Enligt tryckfrihetsförordningen (TF) har var och en rätt att ta del av allmänna handlingar (2 kap. 1 § TF). En handling är allmän om den förvaras hos en myndighet och enligt särskilda bestämmelser är att anse som inkommen till myndigheten eller upprättad där (2 kap. 4 § TF). Statligt tillsatta kommittéer är myndigheter.

Rätten att ta del av allmänna handlingar får enligt 2 kap. 2 § TF begränsas endast om det krävs med hänsyn till vissa angivna intressen, t.ex. skyddet för

enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. En sådan begränsning ska anges noga i en bestämmelse i en särskild lag eller, om det i ett visst fall är lämpligare, i en annan lag som den särskilda lagen hänvisar till. Efter bemyndigande i en sådan bestämmelse får regeringen genom förordning meddela närmare föreskrifter om bestämmelsens tillämplighet (2 kap. 2 § andra stycket TF). Den särskilda lagen är offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Sekretess innebär ett förbud att röja en uppgift, oavsett om det sker muntligen, genom att lämna ut en handling eller på något annat sätt (3 kap. 1 § OSL).

Propositionen

I propositionen redogör regeringen för behovet av ett sekretesskydd hos kommissionerna och anför därvid att det i kommissionernas uppdrag bl.a. ingår att ta del av vittnesmål och berättelser från enskilda om erfarenheter av t.ex. statliga åtgärder och den statligt förda politiken. Det innebär enligt regeringens bedömning att integritetskänsliga uppgifter som t.ex. avser fysisk eller psykisk hälsa, familjeförhållanden, särbehandlingar och kränkningar kan komma att lämnas till kommissionerna. Det kan inte heller uteslutas att känsliga uppgifter om enskildas ekonomiska förhållanden kan förekomma, bl.a. eftersom också juridiska personer kan ha fått svårigheter på grund av statliga åtgärder som ryms inom ramen för kommissionernas granskning. Sådana känsliga uppgifter som nu nämnts kan enligt regeringen leda till skada och men för de berörda personerna om de röjs. Regeringen menar vidare att kommissionerna är beroende av att enskilda kan och vill berätta om sina erfarenheter och upplevelser för att undersökningarna ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

Regeringen bedömer att befintliga bestämmelser om sekretess inte ger ett tillräckligt skydd för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden hos kommissionerna. Vid en avvägning av intresset av offentlighet och intresset av sekretess, framstår det enligt regeringen som motiverat att uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden kan omfattas av sekretess hos kommissionerna. Mot denna bakgrund föreslår regeringen att det införs sekretess hos kommissionen för en uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden.

När det gäller frågan om hur starkt sekretesskyddet bör vara framhåller regeringen att sekretessen hos de båda kommissionerna bör gälla med ett s.k. rakt skaderekvisit, vilket innebär att det ska råda en presumtion för offentlighet.

Enligt regeringens förslag införs sekretessregleringen i den befintliga bestämmelsen i offentlighets- och sekretesslagen om sekretess för en uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden hos tre angivna undersökningskommissioner. För sekretesskydd krävs att det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften

röjs. Tillämpningsområdet är begränsat till uppgifter som förekommer i kommissionernas granskande verksamhet.

Regeringen anser vidare att den tystnadsplikt som följer av den föreslagna bestämmelsen inte bör ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Enligt regeringen är det angeläget att de nya sekretessbestämmelserna träder i kraft så snart som möjligt för att kommissionerna ska kunna fullgöra sina uppdrag. Ändringarna föreslås därför träda i kraft den 15 juli 2022.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ställer sig bakom de överväganden som redovisas i propositionen och anser därför att riksdagen bör anta regeringens lagförslag.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:235 Sekretess hos två kommissioner.

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
offentlighets- och sekretesslagen
(2009:400)

Härigenom föreskrivs att 42 kap. 9 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

42 kap.

9 §¹

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden hos

1. kommissionen för granskning av de svenska säkerhetstjänsternas författningsskyddande verksamhet i dess verksamhet för sådan granskning, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men,

2. kommissionen för utvärdering av nationell krishanteringsförmåga med anledning av naturkatastrofen i Asien i dess verksamhet för sådan utvärdering, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs, *eller*

3. kommissionen för granskning av regeringens, Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheternas arbete med att uppnå frigivning av två svenska medborgare i utlandet (UD 2021:01) i dess verksamhet för sådan granskning, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs.

2. kommissionen för utvärdering av nationell krishanteringsförmåga med anledning av naturkatastrofen i Asien i dess verksamhet för sådan utvärdering, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs,

3. kommissionen för granskning av regeringens, Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheternas arbete med att uppnå frigivning av två svenska medborgare i utlandet (UD 2021:01) i dess verksamhet för sådan granskning, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs,

4. *sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset (Ku 2020:01) i dess granskande verksamhet, om det kan antas att den enskilde eller någon*

¹ Senaste lydelse 2021:1184.

*närstående till denne lider skada
eller men om uppgiften röjs, och*

*5. sanningskommissionen för det
samiska folket (Ku 2021:02) i dess
granskande verksamhet, om det kan
antas att den enskilde eller någon
närstående till denne lider skada
eller men om uppgiften röjs.*

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 15 juli 2022.